Valahia Mică și Valahia Mare: Denumiri ale Țărilor Românești din Peloponez până în Tatra

Distribuie articolul

(/#facebook) (/#telegram) (/#whatsapp) (/#x)
(https://www.addtoany.com/share#url=https%3A%2F%2Fwww.napocanews.
tatra.html&title=Valahia%20Mic%C4%83%20%C8%99i%20Valahia%20Mare%3

Denumirea de Valahia nu se referea exclusiv la formațiunile statale de pe teritoriul actual al României în perioada medievală și modernă. Valahia este un nume etnic slavo-german, atribuit, în general, Munteniei, dar folosit încă din secolul al XII-lea și pentru locuitorii din Tesalia și Acarnania (sau Haemus). Lingvistul Lazăr Șăineanu, în „Dicționarul Universal al Limbei Române" (editura „Scrisu Românesc", prima ediție datând din 1896), menționa și alte Valahii, din afara spațiului carpato-danubiano-pontic. Iată ce scria savantul în enciclopedia sa: „Valahia-Mare, f., numele Tesaliei în sec. XIII; Valahia Mică, f., numele Etoliei și Acarnaniei la scriitorii bizantini" (p.863). Totodată, Șăineanu distinge între Moldo-Vlahia (din spațiul statului român de atunci) și Valahiile din Grecia și din alte regiuni: „Valahia, f., nume etnic slavo-german, dat Munteniei", ajuns și la alte popoare și admis odinioară în limba noastră oficială". Autorul enciclopediei sublinia că denumirea unui județ de la vremea sa provenea din exonimul străin „valah" dat românilor: „Vlasca, f., județ așezat în partea șesă a Munteniei, pe lângă Dunăre, cu capitala la Giurgiu". Problema Valahiilor românești (a țărilor românești) nu a fost încă pe deplin elucidată de către istoriografia românească. Aceste Țări Românești au existat din sudul Greciei până în nordul Maramureșului istoric, sudul Poloniei, nordul Slovaciei sau în Moravia (Cehia), ceea ce sugerează o extindere a „țărilor" valahe (sau românești) pe un areal geografic larg, aspect remarcat și de Șăineanu la sfârșitul secolului al XIX-lea. Etnonimul „valah" a fost transmis numelui teritoriilor locuite de români în Balcani și în estul Europei centrale.

Țara Românească "mică" din Grecia, cunoscută în limba greacă drept Μικρή Βλαχία (Mikri Vlahia), era situată în zona Epirului și în regiunea Epeiro-Severin (nordică). Aceasta era o zonă locuită de populații vorbitoare de limba valahă (română veche sau dialecte locale) și a avut o existență în perioada medievală și modernă timpurie. Această Valahie mică trebuie corelată cu alte zone valahe din sud-estul Europei, precum Valahia Mare (Țara Românească), Valahia de lângă Peloponez (în Grecia continentală) sau Valahia din Moldova. A fost o comunitate românească influențată de mediul ortodox, de influența bizantină, dar și de cea otomană. Cronicarii și sursele istorice care menționează sau fac referire la Μικρή Βλαχία (Mikri Vlahia) din zona Epirului și Epiropolului sunt, în general, scriitori bizantini, voievozi, călători și alți autori medievali, care au documentat populațiile valahe (sau românești) din Balcani. Un astfel de istoric a fost Laonic Chalkokondil (Laonikos Chalkokondilis), un bizantin din secolul al XV-lea, care a scris despre evenimentele din Balcani și Imperiul Bizantin. Deși nu menționează explicit Mikri Vlahia, face referiri generale despre populațiile valahe și zonele locuite de aceste comunități, în Epir și Macedonia. Trebuie amintit și Doukas (Constantine Doukas), autor al unei cronici din secolul al XV-lea, care tratează politica și popoarele din Balcani și din nordul Greciei, abordând diversitatea etnică, inclusiv populațiile valahe. De asemenea, Ephrem Melniki, într-o cronică bizantină din secolul al XV-lea, atestă prezența valahilor în zone din nord-vestul Greciei și din Epir. Cronicile bizantine din secolele XI-XIII consemnau că valahii erau majoritari în Acarnania, de unde și denumirea toponimică a locului: Valahia Mică, în contradicție cu Valahia Mare din Tesalia, menționată cu precădere de istoricii din secolul al XIII-lea. Cronicarul Ioannis Apokaukos amintește de valahii de lângă Tesalia, din Acarnania, ca fiind atunci „Μικρή Βλαχία" („Mikri Vlahia"). Această Valahia Mică diferă de Valahia Mare din Tesalia, care a devenit un stat autonom, un fel de căpitanat sau despotat românesc, desprins de Bizanț prin răscoala lui

Petru (valahul), sprijinită inițial de Niculițel din Larisa, în 1066. Valahii sunt amintiți încă din secolul al X-lea în provinciile Tesalia, Epir, Macedonia și Munții Haemus, de cronicile bizantine, iar liderii lor sunt numiți „duci", cu funcții administrative în Imperiul Bizantin (George Murnu, Istoria românilor din Pind – Valahia Mare, 980 – 1259, Tiparul Institutului Minerva, București, 1913, p. 18-21).

Un hrisov din vremea împăratului bizantin Vasile al II-lea vorbește despre vlahii din Tesalia și Munții Pindului, în jurul anului 980, la patru ani după ce acesta a urcat pe tronul de la Constantinopol (976). Un cronicar anonim, nepotul unui duce valah, Niculiță, guvernator al Eladei sub Vasile al II-lea, ne comunică următoarele: „Bunicul meu Niculiță, după multe osteneli în slujba Romaniei (imperiul bizantin), a ajuns duce al Eladei, ca răsplată din partea stăpânirii pentru credința sa". În ciuda presiunilor ca Petru (un fiu de frate al împăratului Germaniei) să fie numit duce de Vasile al II-lea Bulgaroctonul (ucigașul de bulgari), împăratul bizantin refuză să-l numească duce peste Elada, pentru că nu era de „legea noastră" (ortodox). Petru primește doar titlul de spătar sub Niculiță, „știind împărăția mea că această slujbă ai primit-o prin hrisov de la răposatul meu tată". Împăratul subliniază astfel că în locul „excubițiilor (unitate militară formată din santinele sau grăniceri), îți dăruiesc domnia peste Vlahii din Elada". Din acest hrisov, aflăm că Niculițel, „duce peste Elada", a moștenit, de fapt, funcția administrativă de la tatăl său. Prin urmare, se poate considera că la începutul secolului al X-lea exista în Tesalia o autonomie administrativă, un „ducat al valahilor", condus de familia Niculiță (o familie din Larisa, înrudită cu celebra familie Kekaumeni). Așadar, se poate vorbi despre un ducat valah în secolul al X-lea, în aceeași perioadă cu cel al ducelui Gelu din arcul carpatic transilvan. Valahii din Tesalia erau atât de numeroși încât, în secolul al XII-lea, țara se va numi Valahia, în loc de Tesalia. Regiunea se va intitula Țara Valahilor până la ocuparea de către turci. Din toate acestea, rezultă că nu este exclusă posibilitatea existenței unei Valahii în Munții Tesaliei în secolul al X-lea; hârtia împărătească publicată recunoaște indirect existența unui cerc de cârmuire deosebit pentru Vlahii Eladei. Aceasta este «terra Blacorum» din Pind. Existența ei dovedește că românii nu puteau fi așezați de curând în Tesalia" (George Murnu, op. cit., p.23). Tăria locurilor ocupate de români era o chezășie pentru siguranța lor. În cetățile lor naturale nu puteau să o ducă mai rău sub bizantini decât sub turci. Așa s-a întâmplat în primele veacuri. La trecerea prin țara lor, Beniamin din Tudela ne spune, plastic: „nici un domnitor nu poate să-i supue» (oneque rex ullus eos domare potest»)"; expresia este ecoul unei convingeri câștigate după experiențele multor generații anterioare din Grecia (ibidem). Cronicarul evreu Beniamin din Tudela, în secolul al XII-lea, este autorul primei relatări despre statul independent „Vlahia Mare" din munți. El scria: „Nici un om nu poate urca să se lupte împotriva lor și niciun rege nu poate domni peste ei." Vlahia Mare, care în limba greacă sună „Μεγάλη Βλαχία" (Megale Vlachia), mai era cunoscută și drept „Tesalia vlahă". În secolul al XII-lea, era un stat al păstorilor vlahi, incluzând zona Tesalia, zona centrală a Munților Pindului și unele părți din Macedonia.

Interesant este că Valahia Mare (Muntenia) și Valahia Mică (Oltenia) sunt denumiri specifice spațiului carpato-danubiano-pontic, sugerând o unitate etnico-lingvistică și economică prin transhumanța care lega aceste țări valahe secole de-a rândul. Istoricul bizantin Kedrenos menționează o formațiune politică străromânească, cu centrul la Constantia (Constantiana Daphne) și cu mai multe localități întărite subordonate cetății Durostorum (Dârstor/Silistra). Nicolae Iorga a numit această formațiune „Vlașca din Drâstor". Aceste Vlașii erau răspândite în toți Balcanii, până în Panonia și Munții Tatra. În cronicile arabe din secolul al XIII-lea, în loc de regatul Bulgar era menționată Valahia, cu indicarea coordonatelor geografice arabe și cu specificarea faptului că Valahia era numită în arabă „al-Awalak", iar locuitorii erau „ulaqut" sau „ulagh". În secolul al XIII-lea, bizantinii încă foloseau termenul „daci" pentru români. Manuel Holobolos a scris despre „pământul nemărginit al dacilor", referindu-se la români. Valahia era, de fapt, o serie de state mai mult sau mai puțin autonome, cu denumiri în funcție de mărime: Valahia Mare și Valahia Mică, înainte ca geografia Munteniei și Olteniei să intre în istorie cu aceste exonime. În 1197, vlahul (vlachos to genos) Dobromir Chrysus (ajuns comandant militar în regiunea Macedoniei, între râurile Strymon și Vardar) s-a răsculat împotriva împăratului Alexios Angelos și a reușit să respingă armatele trimise împotriva sa. După tratativele de pace, împăratul i-a recunoscut autonomia lui Chrysus în Macedonia. Așadar, în secolul al XII-lea exista o Valahie în Macedonia, recunoscută ca atare de puterea Bizanțului.

Situația este similară cu cea a Imperiului Asăneștilor, care a avut inițial o componentă vlahă preponderentă (1186), cu capitala la Velikovo Târnovo, devenind mai târziu „bulgar", în secolul al XIII-lea. Exemplele pot continua până la întemeierea primului stat al Țării Românești, la nord de Dunăre (de Basarab, în jurul anului 1330). O Valahie a existat din secolul XIII în Carpații Păduroși. Trebuie menționat că istoricul bizantin Ioannis Skylitzes relatează despre un schimb de populații între Imperiul Bizantin și regatul Moraviei în 976: o parte din sârbii albi din Lusacia (ale căror descendenți sunt sorabii din estul Germaniei) au fost autorizați să se stabilească în bazinul râului Margos (afluent al Dunării, numit Morava), în locul românilor (vlahi) care trăiseră acolo până atunci. Aceștia s-au opus împăratului Vasile al II-lea Bulgaroctonul, care le-a confiscat pământurile și i-a izgonit spre Moravia, unde au format „Vlahia moravă". Nu există mențiuni sau dovezi arheologice la fața locului. Lingvistul român Eugen Lozovan consideră că extinderea românilor spre Moravia și sudul Poloniei a început în secolul al X-lea (Eugen Lozovan, Dacia Sacra, Editura Saeculum, București, 2015, p.175). Această Valahie din Moravia a supraviețuit de-a lungul evului mediu și în perioada modernă, sub denumirea Valašsko (Valahia), fiind și astăzi un spațiu etno-geografic folcloric-identitar și cultural, legat de o origine românească. Vlahii care trăiesc în zona muntoasă a Carpaților, între Slovacia, Cehia și Polonia – numită uneori Valahia Moravă/Moravske Valassko, uneori Goralia, după numele locuitorilor de la munte, majoritar români, numiți valahi sau volohi. (prof. dr. Mircea Popa, „Românii care s-au stins. Valahii din Carpații Nordici și românii din Ungaria", https://www.dacoromania-alba.ro/nr61/romanii_care_sau_stins.htm). Aceste țări (Valahia) din arealul balcanic și din Munții Tatra sunt componente etnico-lingvistice, culturale și economic-pastorale, care au stat la baza etnogenezei poporului român, format pe un areal geografic extins. Astfel, se confirmă demografia și forța unui popor român care se simte „acasă" în arhetipul formării sale etnogenetice din Acarnania, în Tesalia, Pind, Epir, Haemus, Dalmația, Panonia, Carpații românești, Tatra, Nistru, Bug și Moravia. Poporul român are o istorie veche și extinsă geografic, cu mult dincolo de frontierele actuale ale statului român. Țările Românești (Valahia) au fost focare de etnogeneză și de identitate pentru un popor de păstori, agricultori și războinici temuți, începând cu perioada medievală timpurie. Din Mikri Vlahia până în Moravske Valassko, aceste formațiuni etno-politice și lingvistice au stat la baza formării poporului și a limbii române.

Ionuț Țene

Bibliografie

• George Murnu, Istoria românilor din Pind – Valahia Mare, 980 – 1259, Bucureşti, Tiparul Institutului Minerva, 1913.
• Lazăr Şăineanu, Dicţionar Universal al Limbei Române, ediţia a VI-a, Bucureşti, Editura Scrisu Românesc, 1929.
• Stelian Brezeanu, O istorie a Bizanţului, Bucureşti, Editura Meronia, 1999.
• John Fine V. A., Jr., The Early Medieval Balkans: A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1983.
• Eugen Lozovan, Dacia Sacra, Bucureşti, Editura Saeculum, 2015.
• Mircea Popa, „Românii care s-au stins. Valahii din Carpaţii Nordici şi românii din Ungaria", Dacoromania Alba, https://www.dacoromania-alba.ro/nr61/romanii_care_sau_stins.htm.
• John Skylitzes, A Synopsis of Byzantine History, 811–1057, translated by John Wortley, Cambridge, Cambridge University Press, 2010.
• Ioan-Marian Ţiplic şi Maria-Emilia Ţiplic, Românii în secolele VII-XIII. Izvoare scrise şi arheologice, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2019.
• Grigore Nandriş, Originea şi evoluţia limbii româneşti (vol. 1 şi 2), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984.
• Ionuţ Ţene, Pe urmele valahilor uitaţi, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, 2025.
• Wikipedia

Surse primare

• Chalkokondyles, Laonikos. Histories.
• Doukas. Historia Turco-Byzantina.

09-07-2025

Editorial (https://www.napocanews.ro/category/editorial) acarnania (https://www.napocanews.ro/tag/acarnania), etnogeneza (https://www.napocanews.ro/tag/etnogeneza), mica (https://www.napocanews.ro/tag/mica), napcoanews (https://www.napocanews.ro/tag/napcoanews), romania (https://www.napocanews.ro/tag/romania), romanilor (https://www.napocanews.ro/tag/romanilor), tatra (https://www.napocanews.ro/tag/tatra), tene (https://www.napocanews.ro/tag/tene), valahia (https://www.napocanews.ro/tag/valahia), valahia mare (https://www.napocanews.ro/tag/valahia-mare)

Dealer de droguri, prins în flagrant la Cluj-Napoca în timp ce voia să își vândă marfa. Orașul e "raiul" dealer-ilor (https://www.napocanews.ro/2025/07/dealer-de-droguri-prins-in-flagrant-la-cluj-napoca-in-timp-ce-voia-sa-isi-vanda-marfa-orasul-e-raiul-dealer-ilor.html)

Primarul Chișinăului, interzis în România. MAE: Motive ce țin de siguranța națională (https://www.napocanews.ro/2025/07/primarul-chisinaului-interzis-in-romania-mae-motive-ce-tin-de-siguranta-nationala.html)

Comentati

- Name (required)
  Your Name
- Mail (required)
  Your Email
- Website
  Your Website

Your Comment Here...

Submit Comment

Ultimele Stiri

În curând pe marile ecrane. „Aminteste-ți". Un film românesc de exceptie (Video) (https://www.napocanews.ro/2025/07/in-curand-pe-marile-ecrane-aminteste-ti-un-film-romanesc-de-exceptie-video.html)

Transport ilegal de material lemnos a fost depistat de poliție (https://www.napocanews.ro/2025/07/transport-ilegal-de-material-lemnos-a-fost-depistat-de-politie.html)

Viktor Orban îi dă o 'torpilă' șefei Comisiei Europene Ursula von der „Lenin": 'E timpul să plecați!' (https://www.napocanews.ro/2025/07/viktor-orban-ii-da-o-torpila-sefei-comisiei-europene-ursula-von-der-lenin-e-timpul-sa-plecati.html)

Poemul Zilei: Expirație (https://www.napocanews.ro/2025/07/poemul-zilei-expiratie.html)

Nicolae Dumitru ne „scurtcircuitează" cu o nouă carte de fabule și satire (https://www.napocanews.ro/2025/07/nicolae-dumitru-ne-scurtcircuiteaza-cu-o-noua-carte-de-fabule-si-satire.html)

Liviu Dragnea despre anularea alegerilor: Dacă va începe un al doilea teatru de război, va fi în România. De-aceea aveau nevoie aici doar de „yesmani", ca să facă orice li se spune (https://r3media.ro/liviu-dragnea-despre-anularea-alegerilor-daca-va-incepe-un-al-doilea-teatru-de-razboi-va-fi-in-romania-de-aceea-aveau-nevoie-aici-doar-de-yesmani-ca-sa-faca-orice-li-se-spune/)

Fostul președinte al PSD, Liviu Dragnea, a afirmat că anularea alegerilor din România s-a făcut în contextul războiului din Ucraina.…

Read more » (https://r3media.ro/liviu-dragnea-despre-anularea-alegerilor-daca-va-incepe-un-al-doilea-teatru-de-razboi-va-fi-in-romania-de-aceea-aveau-nevoie-aici-doar-de-yesmani-ca-sa-faca-orice-li-se-spune/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 09-07-2025 - 15:25

O mare capitală europeană se pregătește să interzică mașinile: Șoferii ar urma să mai poată intra cu vehiculele în oraș doar 12 zile pe an (https://r3media.ro/capitala-europeana-interzicere-masini-soferi-intrare-12-zile-an-oras/)

Berlinul intenționează să interzică aproape complet circulația mașinilor în oraș. Scopul din spatele unei astfel de decizii ar fi reducerea…
Read more » (https://r3media.ro/capitala-europeana-interzicere-masini-soferi-intrare-12-zile-an-oras/)

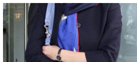
Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 01-07-2025 - 10:03

Manuela Hărăbor a fost eliminată dintr-o producție ProTV din cauza „expunerii politice": Cum e cu egalitatea de drepturi a ideologiei voastre pro-europene? (https://r3media.ro/manuela-harabor-eliminata-productie-protv-cauza-expunere-politica-egalitate-drepturi-ideologie-pro-europeana/)

Manuela Hărăbor a povestit cum a fost scoasă dintr-o producție ProTV din cauza „expunerii politice". Actrița a fost o voce…
Read more » (https://r3media.ro/manuela-harabor-eliminata-productie-protv-cauza-expunere-politica-egalitate-drepturi-ideologie-pro-europeana/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 30-06-2025 - 17:07

George Scarlat despre posibila numire a Deliei Velculescu ca premier: Deci când va veni momentul condițiilor impuse de FMI României, FMI va negocia cu el însuși (https://r3media.ro/george-scarlat-despre-posibila-numire-a-deliei-velculescu-ca-premier-deci-cand-va-veni-momentul-conditiilor-impuse-de-fmi-romaniei-fmi-va-negocia-cu-el-insusi/)

Posibila numire a Deliei Velculescu în funcția de premier a României ar fi ca și cum FMI (Fondul Monetar Internațional)…

Read more » (https://r3media.ro/george-scarlat-despre-posibila-numire-a-deliei-velculescu-ca-premier-deci-cand-va-veni-momentul-conditiilor-impuse-de-fmi-romaniei-fmi-va-negocia-cu-el-insusi/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 14-06-2025 - 22:10

Preşedintele Toyota: O maşină electrică poluează cât trei maşini hibride | Compania care nu a îmbrăţişat ecologismul a rămas cel mai mare producător auto din lume (https://r3media.ro/presedintele-toyota-masina-electrica-polueaza-masini-hibride-companie-ecologism-producator-auto/)

Akio Toyoda susţine că forţarea tuturor să cumpere maşini electrice nu este calea de urmat. Preşedintele Toyota este ferm convins…
Read more » (https://r3media.ro/presedintele-toyota-masina-electrica-polueaza-masini-hibride-companie-ecologism-producator-auto/)

Source: Arhive PARTENER | R3media | Published: 12-06-2025 - 19:48